

Bevezető

Aligha van a közgazdaságtudománynak még egy olyan ága, amely annyira szoros kapcsolatban lenne az összes többi gazdaságtudományi területtel, mint a pénzügyek. S éppen ezért, aligha van más olyan terület, amely a globalizmus kihívásaival oly mértékben szembesülni kénytelen lett volna, mint a pénzügytan.

A pénzügytan fogalmát kiterjesztőleg értjük. Benne foglaltatik a pénzelmélet, a mikroszféra pénzügyei, a vállalatok és a magánszemélyek pénzügyi döntései, az állampénzügyek, a közvetítő szektor pénzügyei és a nemzetközi pénzügyek egyaránt.

A magyar nyelv gazdagsága itt most cserben hagy bennünket, mert ez a mindent egyszerre fedő fogalom csak külön értelmű szótárral használható. A pénz – Geld, money – a modern gazdaságban a teremtett valuta, a fiat money, a maga nagyszerűségével és problémáival. Pénzügytan innen nézve a monetáris politika tárgykörében értelmezhető: pénz és pénzpolitika. A modern pénzelmélet nem azt elemzi, hogy micsoda is a pénz, hanem azt vizsgálja: hogyan hat az, amit pénznek nevezünk. A bankrendszer pénzteremtő tevékenységével foglalkozik, a pénz keresletével és kínálatával, lényegében e piac törvényszerűségeit ragadja meg és számszerűsíti. E piac szereplői döntően a magángazdaságból kerülnek ki, de megjelenik a piacon a közszféra is. Az állam is ügyfél, hiszen hitelre, pénzre van különböző célokra szüksége.

Egy bő évszázaddal ezelőtt a pénzügytan még kizárólag az állam pénzügyi műveleteit, annak törvényszerűségeit jelentette. Úgy definiálták, mint az államháztartás szervezetét, hatásait és fejlődési törvényeit tárgyaló illetőleg kiderítő tudományt (Kautz Gyula: Államgazdaság- vagy Pénzügytan, Budapest Franklin-Társulat, 1885. 16.o.). Azaz, pénzügytannak az állami pénzügyeket tekintették. Tehát pénzügyeken a fiskális politikát értették. A mi értelmezésünkben a monetáris és fiskális kérdések, a mikro- és makroszintű pénzügyi törvényszerűségek, a nemzetközi pénzügyi rendszer struktúrája mind beletartozik a pénzügytan fogalmába. Ugyanakkor a pénzügytan rendkívül szerves része a közgazdaságtudománynak. Alig elválaszthatóan kötődik a mikro-és makroökonómiához. Ha levesszük a polcról a Samuelson-t, fontos fejezetei az adózásról, pénzteremtésről, a pénz-és tőkepiac rendszerről - vagyis a pénzügyek alapjairól szólnak.

A pénzügytan határos más tudomány-területekkel is. Olyan fogalmak, mint pénztartási, megtakarítási hajlandóság, adómorál és jogkövető magatartás az állampénzügyekben, a befektetői viselkedés, nem érthetőek meg a pszichológia segítségével. Állampénzügyek, bankműködés, társasági pénzügyek, tőzsde működése nem értelmezhetőek a pénzügyi jog, a magánjog bizonyos területeinek behatóbb ismerete nélkül. A megtakarítások alakulása, az infláció várható értéke nem becsülhető konkrét szociológiai ismeretek nélkül. A nemzetközi pénzügyi rendszer működési mechanizmusát nem érthetjük meg történelmi ismeretek nélkül. Bátran állítom, hogy a

kérdés fordítva is igaz. Ki értheti meg a Fekete gyémántok tőzsde-jelenetét, a Disznófejű Nagyúr szimbólumát, vagy a népköltést- némi pénzügyi fogalom nélkül:

Se ökör, s bankó,
Hallod-e, te Jankó,
Igen sok pénz nem jó,
Szerencse forgandó.

Arról nem is beszélve, hogy a történelem modern korunkban egyszerűen érthetetlen a gazdasági ismeretek – méghezváz eléggé alapos – ismeretek hiányában. Habár napjainkban az economic imperialism jelenségét gyakran erős ellenérzéssel idézik költők, irodalmárok, olykor politikusok is, azt hiszem, szembe kell néznünk a gazdaságkor tényével. A pénzügyi szemlélet át- meg áthatja mindennapjainkat, létünk különböző dimenzióit. Kihívás ez - s nem biztos, hogy pusztán az emberi lét elanyagiasodását, a pénz mindenek feletti uralmát jelenti. Meg kell tanulnunk éles határvonalat húzni, hogy eddig és ne tovább. De a hajóból nem lehet kidobni a folyamatokat közös nevezőre hozó pénzt. Nem kötelező csak pénzért dolgozni - de nem kerülhető el, hogy pénzzel dolgozzunk. A pénzügyi mutatók ismerete nem zárja ki, hogy ne azok mentén döntsünk, éppen ellenkezőleg: előfeltétele, hogy a másképp döntés árát felmérhessük.

Más oldalról viszont, nem tekinthetjük a pénzügytant természeti törvény erejével ható tudománynak. A pénzügyi rendszerek működését ember alkotta, ember képes azt megváltoztatni. Az aranystandard nem olyan törvény volt, mint a szabadesés. Sem a dollárstandard rendszer, sem a maastricht-i kritériumok, sem az eurórendszer működése nem az. Éppen ellenkezőleg: korlátokat csak az emberi elme teljesítőképesége szabhat a reálgazdaság gyarapodásának. A pénz nem, hiszen, ha kell, az innovációk feltalálják a legkülönbözőbb pénzhelyettesítőket, áthidalják a pénzügyi rendszer működésének hiányosságait. Az már más kérdés, hogy az anyagi motivációnak milyen szerepe van mondjuk a találékonyságban, az innovációban, a modernizáció anyagi alapjainak megteremtésében. Csakhogy ez nem a pénz, hanem az emberi lélek törvényszerűsége - íme a bizonyíték, mennyire elválaszthatatlan szakmánk a tudományok szélesebb körétől.

Szívből kívánom, hogy konferenciánk a közpénzügyek és a magánpénzügyek - tehát a szélesen értelmezett pénzügytan gazdagítására szolgáljon.

Szeged, 2005. január

Szerkesztő